

PŘÍLOHA ODERSKÉHO ZPRAVODAJE

K o n e c

„Květinářství - Irmgard Winkler“

Počátkem letošního léta nás oslovil oderský farář P. Mgr. Petr Kuník s dotazem, zda máme zájem o zachovalou tabuli z opálového skla s nápisem „Irmgard Winkler - Blumenhandlung“ (Irmgard Winkler - Květinářství), nalezenou na oratoři oderského kostela, pro Muzeum česko-německého porozumění. Zájem jsme měli a tabuli si převzali.

Firemní tabule z opálového skla nalezená na oratoři oderského kostela (rozměr 40x20 cm)

Nabídky na darování starších předmětů nebo fotografií a dokumentů čas od času dostáváme také od dalších spoluobčanů. Jedná se zejména o nálezy v domech a objektech dříve obývaných a užívaných vysídleným německým obyvatelstvem.

Díky štědrosti a porozumění dárců se tak podařilo zachránit mnoho zajímavého a regionálně cenného materiálu. Naší snahou je darované nálezy nejdříve přiřadit k osobě původního majitele, jehož rodinu se následně pokoušíme kontaktovat a v případě jejich zájmu nálezy předat. Převážná většina těchto předmětů, písemností a fotografií ale zůstává Muzeu česko-německého porozumění v Odrách na Okružní ulici.

Muzeum se zaměřuje zejména na téma soužití Čechů a Němců, kteří před násilným vysídlením v roce 1946 tvořili většinu obyvatel města. Připomíná významné osobnosti Oderska i každodenní život jeho obyvatel. Usiluje o zachování paměti společné historie Čechů, Němců a občanů dalších národností, pro něž byly anebo jsou Odry a Odersko domovem, a to v doslovném i přeneseném slova smyslu.

Na základě nápisu jménem označujícího název živnosti Blumenhandlung (Květinářství) jsme marně v dobových dokumentech hledali doklad o její existenci, přitom jsme předpokládali, že živnost byla provozována v Odrách.

Podle osobního jména na tabuli jsme v archivních dokumentech dohledali, že před koncem 2. sv. války bylo v Odrách 6 rodin jménem Winkler.

V jedné z těchto rodin, bydlící na Zámecké ulici 274/8, měla křestní jméno Irmgard dcera majitele domu Franze Winklera. V domku bydleli manželé Franz Winkler (1886 v Klokočově, dělník v továrně Optimit), jeho manželka Aurelie rozená Namisla (1888 Odry) se svými dcerami Irmgard (1913 Odry - majitelka květinářství) a Elisabeth (1919 Odry) Dříve s nimi ještě bydleli prarodiče Otto a Emilie Winkler. Nic dalšího se nám zjistit nepodařilo. V roce 1946 byly mezi nuceně vysídlenými občany německé národnosti 4 rodiny (celkem 12 osob) jménem Winkler. Příslušníci rodiny ze Zámecké ulice ale mezi nimi nebyli a nebyli ani na seznamech osob nepodléhajících vysídlení.

Za této situace jsme se obrátili na redakci časopisu *Alte Heimat Kuhländchen* vydávaného v Německu krajanským sdružením občanů pocházejících z Kravařska s prosbou o pomoc s identifikováním osoby jména uvedeného na firemní tabuli, zřejmě dávno odložené na půdě oderské fary.

Záhy se nám ozval dlouholetý přítel našeho Historicko-vlastivědného spolku, oderský rodák Wilfried Türk, který v této věci oslovil svou známou, paní Leopoldinu Schmid, rozenou Armlich (1927 Odry), žijící v Mnichově, původně bytem v Odrách, také Zámecké ulici 708/13. Její, svým obsahem šokující sdělení vkládáme do dobových souvislostí.

Poklidná Zámecká ulice (Schlossberg) dne 1. září 1917 při přeletu vzducholodě nad Odrami

Dům rodiny Armlich na Zámecké ulici č. 708/13 (původně Neumark 8/13)

Duben 1945. Hřejivé paprsky jarního sluníčka rozpustily již poslední zbytky sněhových závějí, v zastíněných údolích Oderských vrchů probudily první květy sněženek, žlutých petrkličů a vonných fialek. Jaro plně dýchalo do kraje a v dobrých srdcích trpících dlouhou válkou nezvratně plnila se naděje na blížící se konec válečného běsnění, jistota brzkého osvobození. Avšak ještě dříve, než se plně rozvilo čekané jaro do májové zeleně, přiblížila se fronta k samotnému městu Odrám. Naposledy, ale zato zuřivěji zaduněla děla, zapráskaly granáty a zaštekaly kulomety. Zatrásly se okolní kopce nad městem, mnohonásobnou ozvěnou zaúpěly zelené lesy.¹

2. světová válka špěla ke svému konci. Již od poloviny dubna 1945 bylo slyšet dunění blížící se fronty. Pozůstatky německé armády ustupovaly od východu do kopcovitého terénu Oderských vrchů. Od Ostravy postupovala válečná fronta dále na Opavsko.

Koncem dubna a v první květnové dny se do nedalekého Fulneku stahovaly zbytky jednotek Wehrmachtu a SS, kde se s podporou Volkssturmů hodlaly bránit postupující Rudé armádě (dále RA). Obyvatelé města se z větší části postupně evakuovali.

Dne 2. května byla obrana Fulneku a jeho okolí bombardována lehkými leteckými bombami. K večeru bylo město ostřelováno palbou z kaňušů umístěných u Děrného. Dne 3. a 4. května byla obrana města znovu bombardována letectvem, dělostřelectvem i kaňušemi. Po strašné noci ze 4. na 5. května město na mnoha místech hořelo a zůstaly z něj rozvaliny. Nacistické jednotky ustupovaly směrem k Odrám. Jednotky RA vstoupily do z velké části zničeného Fulneku 5. května 1945.

Fulnek po přechodu fronty - náměstí v létě 1945 (foto Stanislav Šindler)

Blížící se fronta vyvolávala v bezbranném civilním obyvatelstvu Odr paniku. Někteří oderští Němci se přidávali k proudům uprchlíků. Mnozí ale rezignovali a zůstávali ve městě s nadějí, že přechod fronty přežijí. Pod dojmem zvěstí o znásilňování a dalších hrůzných činech

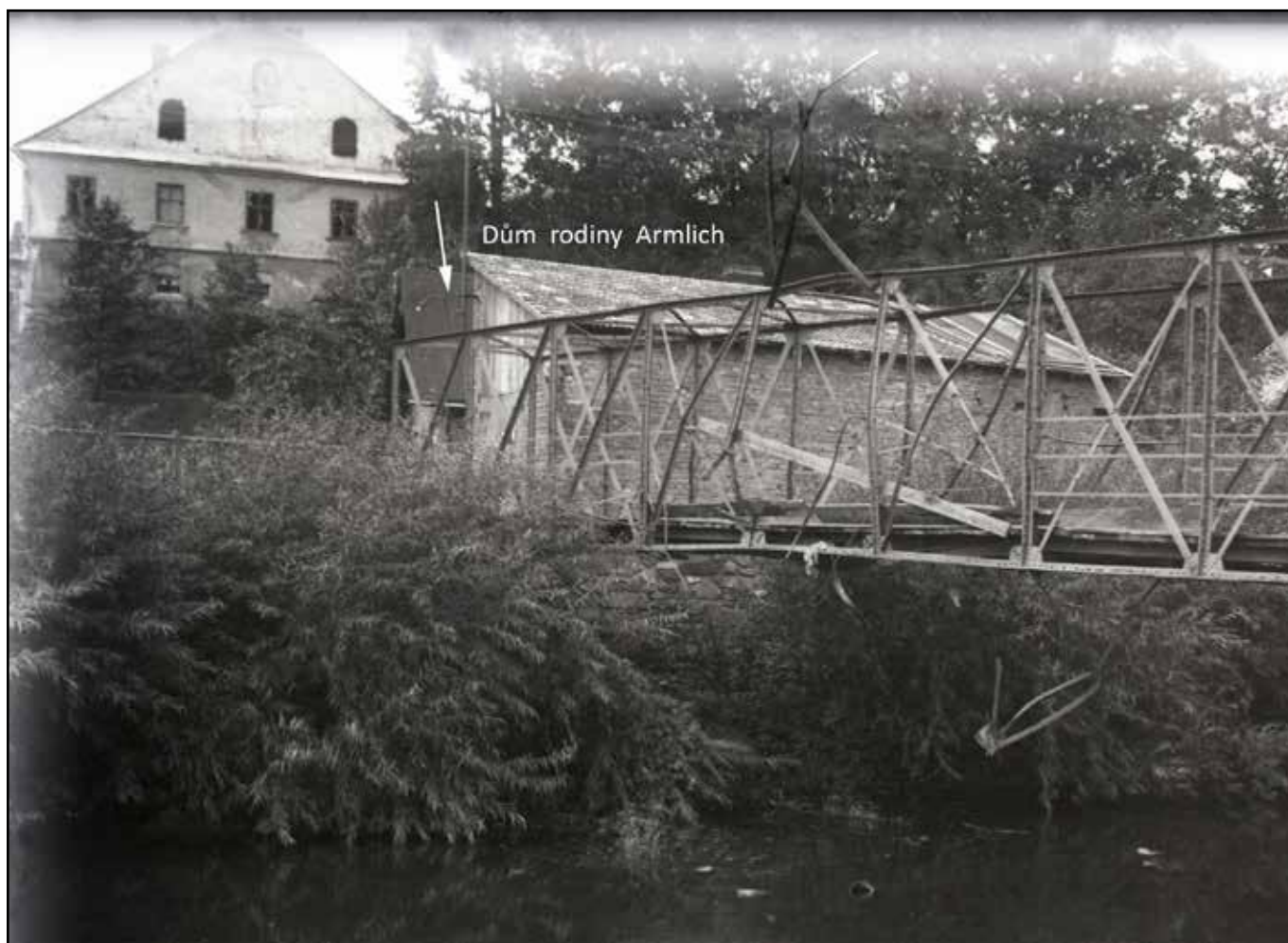
páchaných Rusy panoval největší strach z příchodu vojáků RA. Několik žen se uchýlilo do školy, v níž byl lazaret, a do nemocnice, kde pomáhaly s ošetřováním zraněných vojáků a civilistů. Mezi nimi byli i civilisté zranění při bojích u Fulneku.

1. Bohumil Fojtík: *Osvobození Odr Rudou armádou. VÍTKOVSKO 11-12/1961*, str. 22

2. Emil Vavrovský: *Svoboda šla Ostravskem. Krajské nakladatelství Ostrava - 1965*

Ještě před příchodem fronty se 3. května odpoledne konalo na oderském náměstí protestní shromáždění většinou německých obyvatel Oder, na němž bylo velitelství německé posádky žádáno, aby byly Odry prohlášeny za otevřené město a ušetřeny tak dělostřeleckého ostřelování. Žádost tlumočil Edmund Böhm³, obchodník a předválečný starosta Oder. Velitel německé posádky nesouhlasil a vyhrožoval zastřelením každému, kdo se nepodřídí vojenskému velení. Když se fronta blížila

k Odrám vyšli někteří němečtí antifašisté 6. května naproti postupujícím jednotkám RA a žádali sovětského velitele, aby město Odry bylo ušetřeno použitím těžkých zbraní s odůvodněním, že obyvatelé neuposlechli výzvy k evakuaci a zůstali ve městě. Hrozily tak velké ztráty na životech civilního obyvatelstva. Mnoho lidí ale i tak město ve strachu opustilo a hledalo úkryt například ve Skalních sklepích a břidlicových štolách.

Květinová lávka poškozená výbuchem 6. května 1945, za ní vpravo dům rodiny Armlich, nahoře pivovar Fried & synové (foto Otto Brussmann)

Na počátku května byla řeka Odra rozvodněná. Dělostřelecké ostřelování Oder bylo zahájeno od Vítovky osady Hvězdné pole v neděli 6. května v 9 hodin po vyhození Jánského mostu a Dobyččího mostu ustupujícími německými vojáky. Stejný osud měl potkat i Květinovou lávku u mlýna Quida Stanovského (tzv. Velký mlýn) spojující Zámeckou a Křížovou ulici. Lávka ale výbuch se značným poškozením přečkala. Dle svědectví paní Leopoldine Schmid, rozené Armlich, byla

výbuchem poškozena také střecha jejich domku stojícího v těsné blízkosti Květinové lávky, kde v tom čase co by osmnáctiletá bydlela se svými rodiči⁴.

V průběhu neděle 6. května obsadily jednotky RA levý břeh Odry. Po zprůjezdění Květinové lávky, také s pomocí Leopoldiných rodičů, začaly vojska 38. armády 4. ukrajinského frontu po 21. hodině překonávat řeku Odru.

3. Edmund Böhm (1898 Mankovice – 1965 Neuburg), 1933 – 1938 starosta Oder

4. Johann Armlich (1900 Čermná ve Slezsku); Marie Armlich, roz. Hilscher (1923 Tošovice); Leopoldine (1927 Odry)

Pohled na pivovar ze Švédské uličky; vlevo otevřené okno domu rodiny Winkler (foto Otto Brussmann)

Na pravý břeh přejížděly po Květinové lávce, která má průchozí šířku pouhé 2 m, i vojenské povozy a lehčí auta. V pondělí 7. května 1945 v 6 hod. ráno byli již vojáci na oderském náměstí.

Nenápadný domek na rohu Zámecké ulice a Švédské uličky s vývěsním štítem a tabulí s nápisem „Irmgard Winkler – Blumenhandlung“ zřejmě neušel pozornosti některých sovětských vojáků osvobozujících město. Ti, namísto pronásledování ustupující německé armády vnikli do domku a za přítomnosti rodičů Franze a Aurélie Winklerových znásilnili je-

jich svobodné dcery Elisabeth a Irmgard.

Je těžké a doslova nemožné představit si obrovské trauma, které oběti a jejich rodiče zasáhlo.

Elisabeth prchla přes ulici do Friedova pivovaru a tam se oběsila.

Irmgard si podřezala žíly, stejně tak její matka Aurelie.

Otec Franz Winkler se zastřelil.

7. května 1945 květy uvadly ...

V Seznamu zemřelých města Oder jsou s datem 7. května 1945 uvedena, mimo další, také úmrtí:

František Winkler – tovární dělník – 58 r. – sebevražda zastřelením,

Aurelie Winklerová, roz. Namislová – květinářka – 57 r. - sebevražda otevřením tepen,

Irmgard Winklerová – květinářka - 31 r. – sebevražda otevřením tepen,

Alžběta Winklerová – 28 r. – sebevražda oběšením.

Pohřeb se dle zápisu uskutečnil 11. května 1945 na hřbitově v Odrách. Číslo hrobu není uvedeno.

Hrob se nezachoval a není známo ani jeho umístění. Hřbitovní kniha se nedochovala.

Sestry Elisabeth (Alžběta) a Irmgard Winklerovy (Detail z následné fotografie)

Do matriky zemřelých učinil zápis o úmrtí P. Emil Pillich⁵, farář v kostele Sv. Bartoloměje v Odrách a děkan. Na fotografii setkání katolických spolků někdy okolo roku 1940, cca 5 let před tragédií, je zachycen ve středu účastníků sedící v 1. řadě s pravou rukou na srdci. Za ním, v poslední řadě vpravo, stojí bok po boku dvě sestry - Elisabeth a Irmgard Winklerovy s kyticemi květin.

5. P. Emil Pillich (1881 Chudobín – 1961 Hranice), farář a děkan v Odrách

Setkání katolických spolků (okolo r. 1940). Sedící uprostřed – p. Emil Pillich, farář a děkan v Odrách; v poslední řadě vpravo sestry Elisabeth a Irmgard Winklerovy s kyticemi

Postpostscriptum

Ps 1

23. 7. 1946 vydal Okresní Národní výbor Opava-venkov Výměr (č.j. 23071-X-/20-/46), že podle §1 odst. 4 dekretu prezidenta republiky ze dne 25. 10. 1945, č. 108 Sb, o konfiskaci nepřátelského majetku jsou dány podmínky pro konfiskaci rodinného domku, majitel Winkler Frant. a Aurelie v Odrách čp. 274, č. parcely 260, které se proto konfiskují včetně bytového zařízení. Výměr nabyl právní moci dnem 2. XII. 1946, podpis referenta – Rudolf Vícha, člen rady - J. Vítek

Ps 2

15. 6. 1965 vzpomíná při své návštěvě Oder major ve výslužbě I. V. Mětlin:

„Vojska 4. Ukrajinského frontu osvobodila město Odry od německých uchvatitelů v dubnu (?) 1945. Ještě za pobytu v Polsku jsem byl jmenován vojenským velitelem města Oder a tak jsem postupoval s předními oddíly. Vojska sovětské armády postupovala dále a já jsem zůstal v Odrách.

Město Odry bylo tehdy ještě plné Němců, Čechů bylo málo. Němci se Rusů báli, někteří končili svůj život sebevraždou. Proto jsem musel Němce shromáždit na náměstí a říci jim, že my jsme Rusové a ne fašisté. Potom sebevraždy skončily“.

A tak dnes moje návštěva končí, odjíždím zpět do Sovětského svazu, kde povím ruským přátelům, jak pěkně mne zde vítali.

Na shledanou. Buďte zdraví“.

Sterbematrik für *Wdwan*

vom Jahre *1945*

Tom. *11.*
Pag. *211.*

Reihen- zahl	Tomus et Pag.	Zeit		Des Verstorbenen Familien- und Vorname, Stand, Charakter und Wohnort, Name, Charakter und Wohnort seines Vaters und Abstammung der Mutter	Relig.	Alter			Krankheit oder Todesart laut Toten- beschau- Besunder mit fort- laufender Nummer	Hat versehen	Hat beerdigt	Anmerkung
		des Todes	der Beerdig- ung- ort			in Jahren	Monate	Tage				
<i>45.</i> <i>211.</i>	<i>47</i>	<i>1945</i>	<i>274</i>	<i>Winkler, Fran- tisek tovarniz- mestnanyec v Odrásh, naroz. 20/12, 1886 v Od- rásh, jímatis. Otta Winkler, to- jiv v Odrásh, Emilie Königová, roz. v Odrásh, 24/9, 1910.</i>	<i>1.</i>	<i>58</i>	<i>4</i>	<i>19</i>	<i>Sebe- raž- da gastie- le- nim.</i>	<i>0</i>	<i>Emil Přibyl, Favár.</i>	
<i>46.</i> <i>211.</i>	<i>48</i>	<i>1945</i>	<i>274</i>	<i>Winklerová, tunelie Maria, manjeha Fran- tiska Winklera, krötinárka v Odrásh, naroz. 15/4, 1888 v Odr- rásh, Maria Kamisha.</i>	<i>1.</i>	<i>57</i>	<i>22</i>	<i>Sebe- raž- da oter- šimim žib, tepen.</i>	<i>0</i>	<i>Emil Přibyl, Favár.</i>		
<i>47.</i> <i>211.</i>	<i>47</i>	<i>1945</i>	<i>274</i>	<i>Winklerová, Jungová, vo- traha krötinár- ka v Odrásh, naroz. 24/11, 1913 v Odrásh, Fran- tisek Winkler, tunelie Kamisha.</i>	<i>1.</i>	<i>31</i>	<i>15</i>	<i>Sebe- raž- da ster- šimim žib, tepen.</i>	<i>0</i>	<i>Emil Přibyl, Favár.</i>		
<i>48.</i> <i>211.</i>	<i>50</i>	<i>1945</i>	<i>274</i>	<i>Winklerová, Hřibeta Amálie, Hřibová, naroz. 2/4, 1917 v Od- rásh, Frantisek Winkler, Amálie Kamisha.</i>	<i>1.</i>	<i>28</i>	<i>5</i>	<i>Sebe- raž- da otě- šimim.</i>	<i>0</i>	<i>Emil Přibyl, Favár.</i>		

*45. 2612
50. 26. 24*

Emil Přibyl, Favár.

Na Odersku v období od 6. května 1945 do konce roku 1946:

spáchalo sebevraždu	11 žen a 5 mužů
byli zastřeleni nebo smrtelně zraněni střelnou zbraní	3 ženy a 9 mužů
byli zabiti následkem exploze dosud nevybuchlé munice	6 dětí a 2 ženy
byli zabiti výbuchem granátu za nejasných okolností	3 muži

P R O Č ?

Konec 2. sv. války přinesl pro většinu civilního obyvatelstva velkou úlevu, radost a štěstí. Pro mnohé ale utrpení pokračovalo a pro mnohé nastávalo. Připomínejme si také ty, kteří v posledních dnech války a v období krátce po ní přišli tragicky o svůj život. Byli sice pohřbeni, ale jejich hroby se nezachovaly a nebylo jim tak dáno, aby svými jmény tiše sdělovali, že žili.

Až půjdeme oderským hřbitovem a budeme vzpomínat na své zemřelé příbuzné a přátele, vzpomeňme také na ty mnohé, kterým péče o místo jejich posledního odpočinku nebyla osudem dopřána.

Naše poděkování patří zejména:

- pamětníci událostí paní Leopoldině Schmit, rozené Armlich, žijící v Mnichově Wilfriedovi Türkovi (1941 Odry), který nám zprostředkoval kontakt na paní L. Schmit a její vzpomínky nám tlumočil. Poskytl nám také skeny fotografie ze setkání katolických spolků v Odrách, kterou mu paní L. Schmit zapůjčila
- Farář P. Mgr. Petru Kuníkovi za nález a předání tabule „Irmgard Winkler - Blumenhandlung“
- Děkujeme také přátelům Wolfgangu Bruderovi a Dieteru Bruderovi z krajanského časopisu *Alte Heimat Kuhländchen*, vydávaného v Německu, za pomoc při hledání informací k nalezené tabuli

Prameny:

- Bohumil Fojtík: Doba okupace a osvobození Oderska (strojopis) – cca 1947
- František Šustek: Oderský materiál pro publikaci „Rok 1945 V kraji Ostravském“ (strojopis 1955)
- Státní okresní archiv Nový Jičín
- Bc. Lucie Kučerová: Odersko po 2. Světové válce v životních příbězích jeho obyvatel – diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, fakulta humanitních studií – 2016
- Emil Vávrovský: Svoboda šla Ostravskem – Krajské nakladatelství v Ostravě 1965
- Archiv muzejního spolku Rolleder – Odry, o. p. s.

Emil Mateiciuc (emil.mateiciuc@cmail.cz)

Zdenek Mateiciuc (zdenek@mateiciuc.cz)

Pavel Kašpar (pkst1@seznam.cz)